

7. Seniori na trhu práce

V roce 2020 pracovalo celkem 458,8 tis. seniorů ve věku 60 a více let. Přestože ekonomický vývoj byl v roce 2020 výrazně ovlivněn opatřeními přijatými v souvislosti s epidemií koronaviru, byl jejich dopad na celkovou zaměstnanost seniorů relativně malý. Počet pracujících v této věkové skupině se meziročně snížil pouze o 6,2 tis. osob a podíl na celkové zaměstnanosti se udržel na úrovni roku 2019 (8,8 %).

Metodika:

ČSÚ provádí Výběrové šetření pracovních sil, na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2019/1700. Je prováděno na vzorku cca 42 tis. osob ve věku 15 a více let, které žijí v soukromých domácnostech. Součástí tedy nejsou osoby žijící v tzv. kolektivních domácnostech (domovech pro seniory apod.). Mezi seniory byly započteny všechny osoby 60leté a starší.

Podrobnější výsledky a více informací z Výběrového šetření pracovních sil viz:

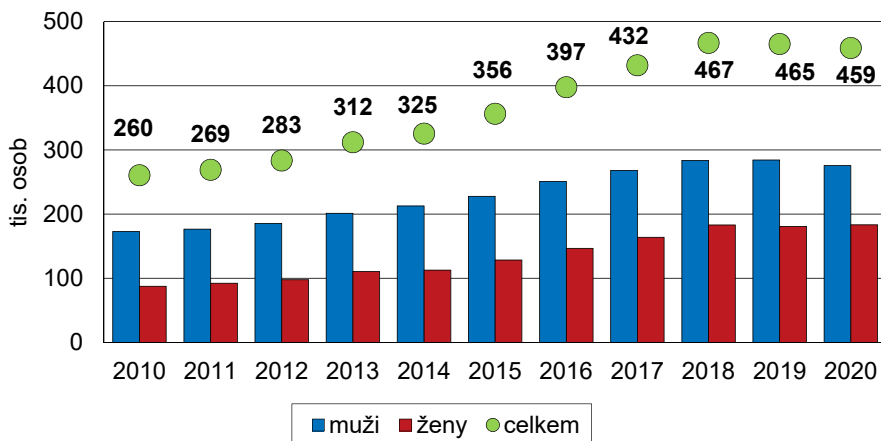
https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

7.1. Vývoj počtu pracujících seniorů

Od roku 2010 počet pracujících seniorů soustavně rostl až do roku 2018. Od roku 2019 se jejich podíl na celkové zaměstnanosti prakticky stabilizoval a absolutní počet se snížil minimálně. Přitom je reálný předpoklad, že ozdravení ekonomiky se příznivě projeví i v počtu pracujících seniorů.

V období 2010 až 2020 vzrostl počet pracujících seniorů o 198,4 tis., tj. o více než 76 %. Tento růst se projevuje jak u mladších seniorů do 65 let, tak mezi 65 a víceletými.

Graf 7.1 Vývoj počtu pracujících seniorů ve věku 60+

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ

Vývoj počtu pracujících do 65 let byl ovlivněn kromě demografických faktorů především postupným zvyšováním věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod. Od roku 2010 se zvýšil počet pracujících osob v této pětileté skupině o 125,8 tis. na 310,5 tis. Počet pracujících seniorů ve skupině 65 a více let vzrostl za období posledních deseti let téměř na dvojnásobek (o 72,7 tis. na 148,3 tis.). Tento trend se projevuje jak ve skupině mužů, tak i u žen.

Tab. 7.1 Podíl pracujících seniorů ve vybraných věkových skupinách na celkovém počtu zaměstnaných v letech 2010 a 2020 (v %)

Zaměstnaní	2010			2020		
	60+ let	60–64 let	65+ let	60+ let	60–64 let	65+ let
Celkem	5,3	3,8	1,5	8,8	5,9	2,8
Muži	6,2	4,5	1,6	9,4	6,5	3,0
Ženy	4,2	2,8	1,4	7,9	5,3	2,7

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ

7.2. Pracující senioři podle vzdělání

Dlouhodobý růst počtu pracujících seniorů je provázen výraznými změnami v ekonomické a vzdělanostní struktuře těchto osob.

Pracovní aktivita rostla především se zvyšující se úrovní formálního vzdělání respondentů. To demonstruje i ukazatel podílu počtu pracujících seniorů podle stupně vzdělání na celkovém počtu seniorů 60 a víceletých. Rozdíly v tomto podílu pracujících seniorů jsou mimořádně vysoké. V roce 2020 pracovalo pouze 4,9 % seniorů se základním vzděláním, ale ve skupině seniorů se středním vzděláním s maturitou to bylo již 18,1 %. Ve skupině absolventů terciárního stupně to bylo dokonce 35,8 %. Značné rozdíly se projevují jak ve věkové kategorii 60–64letých, tak i ve skupině 65 a víceletých seniorů.

Tab. 7.2 Podíl pracujících seniorů 60+ podle dosaženého stupně vzdělání na počtu všech seniorů v dané věkové skupině v roce 2020 (v %)

Nejvyšší dosažené vzdělání zaměstnaných	Věk (v letech)		
	60+	60–64	65+
Základní	4,9	22,8	2,2
Střední bez maturity	13,3	41,3	4,2
Střední s maturitou	18,1	51,4	7,9
Vyšší a vysokoškolské	35,8	74,2	19,8

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ

7.3. Pracující senioři podle odvětví

Rozdíly mezi skupinou pracujících seniorů a skupinou mladších pracujících jsou zřejmé i ve struktuře zaměstnaných podle odvětví činnosti.

Jak již bylo uvedeno, podíl pracujících 60 a víceletých na celkové zaměstnanosti dosáhl v roce 2020 8,8 %. Podíl seniorů na celkové zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích se výrazně lišil. Relativně nejnižší podíl seniorů byl logicky v informačních a komunikačních činnostech, protože v tomto odvětví dominují pracující v mladém a středním věku.

Nižší podíl seniorů byl v ubytování, stravování a cestovním ruchu, v peněžnictví a pojišťovnictví, ale i v odvětvích často náročných na fyzickou zdatnost seniorů jako je např. zpracovatelský průmysl. Vysoké zastoupení pracujících seniorů je v početně výrazné skupině profesní, vědecké a technické činnosti, v administrativních a podpůrných činnostech, vzdělávání, v odvětví zdravotnictví a sociální péče, a v kulturních, zábavních a rekreačních činnostech. V uvedených odvětvích jsou často zaměstnávány právě osoby s vysokoškolským vzděláním. Vysoký podíl pracujících seniorů se rovněž vyskytoval i v odvětví zemědělství, lesnictví a rybnářství, kde naopak pracovaly osoby s nižším vzděláním.

Tab. 7.3 Počet a podíl pracujících seniorů ve věku 60+ na celkové zaměstnanosti ve vybraných odvětvích v roce 2020

Zaměstnaní podle klasifikace CZ-NACE	Celkem	Ve věku 60 a více let	Podíl 60 a víceletých na zaměstnanosti v hl. třídách zaměstnaní
			v tis.
Celkem	5 234,8	458,8	8,8
z toho:			
Zemědělství, lesnictví a rybnářství	A 136,6	19,1	14,0
Zpracovatelský průmysl	C 1 398,8	89,7	6,4
Stavebnictví	F 395,4	35,3	8,9
Velkoobchod a maloob.; opravy motorových vozidel	G 583,0	43,6	7,5
Doprava a skladování	H 326,5	27,8	8,5
Ubytování, stravování a pohostinství	I 173,8	8,4	4,8
Informační a komunikační činnosti	J 180,1	7,8	4,3
Peněžnictví a pojišťovnictví	K 116,2	6,8	5,8
Profesní, vědecké a technické činnosti	M 258,1	34,6	13,4
Administrativní a podpůrné činnosti	N 135,4	17,5	12,9
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	O 347,9	30,9	8,9
Vzdělávání	P 354,2	44,2	12,5
Zdravotní a sociální péče	Q 404,6	44,3	11,0
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	R 91,2	11,6	12,7

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ

7.4. Pracující senioři podle pracovních pozic

Podobné rozdíly mezi seniory a mladšími osobami jsou i ve struktuře osob podle klasifikace zaměstnání. Senioři pracují relativně méně ve třídě obsluha strojů a zařízení, montéři a ve třídě řemeslníci a opraváři. Relativně méně často pracují senioři i v kategorii technických a odborných pracovníků a mezi úředníky.

Naopak podíl pracujících seniorů na celkové zaměstnanosti ve věku 60 a více let je vyšší než v mladším věku, hlavně ve skupině řídicích pracovníků a zvláště ve skupině specialistů. V obou těchto skupinách je pro výkon zaměstnání často požadováno formální vzdělání na úrovni dokončeného terciárního studia. Podíl seniorů je vysoký i ve skupině kvalifikovaných dělníků v zemědělství, což potvrzují údaje za odvětví pracujících v zemědělství, lesnictví a rybářství.

Tab. 7.4 Počet a podíl pracujících seniorů ve věku 60+ k celkové zaměstnanosti ve vybraných hlavních třídách zaměstnání v roce 2020

Zaměstnaní podle klasifikace CZ-ISCO	Celkem	Ve věku 60 a více let	Podíl
			60 a víceletých na zaměstnanosti v hl. třídách zaměstnání v %
v tis.			
Celkem	5 234,8	458,8	8,8
z toho:			
Zákonodárci a řídicí pracovníci	1 224,3	28,1	12,5
Specialisté	2 886,6	96,2	10,9
Techničtí a odborní pracovníci	3 916,7	71,2	7,8
Úředníci	4 479,1	37,0	7,7
Pracovníci ve službách a prodeji	5 784,9	69,9	8,9
Kvalifikovaní dělníci v zemědělství	6 61,9	6,8	10,9
Řemeslníci a opraváři	7 835,8	67,9	8,1
Obsluha strojů a zařízení, montéři	8 703,5	50,9	7,2
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9 316,7	30,1	9,5

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ